

REKOMENDACIJOS AKADEMINEI PAGALBAI

Šis leidinys yra skirtas diskusijų pradžiai, kaip padėti didelį mokymosi potencialą turintiems 9–12 klasės mokiniams.

Rekomendacijos remiasi privačiais pokalbiais ir „Kurk Lietuvai“ projekto metu organizuotomis konsultacijomis.

Rekomendacijose atsispindi daugkartinių nacionalinių ir tarptautinių olimpiadų prizininkų privačių pokalbių metu pasidalintos įžvalgos, už kurias dėkojame Tadu Danilevičiui, Laurai Kondratavičiūtei, dr. Lukui Krasauskui, Vildai Kornelijai Markevičiūtei, Jokūbui Pelanskiui, Elvinui Ribinskui, dr. Kotrynai Simutienei, Monikai Šadauskaitei, dr. Pauliui Lukui Tamošiūnui ir Justui Terentjevui. Už supažindinimą su jų penkerių metų projektu ir pasidalinimą ilgamete patirtimi dėkojame doc. dr. Sigitai Girdzijauskienei, Ingai Nekrošienei ir Marytei Skakauskienei. Taip pat dėkojame už įžvalgas Sauliui Jurkevičiui, Arminui Varanauskui, Diletai Tindžiulienei ir jos kolegei. Taip pat leidinį praturtino visi projekto metu kalbinti pašnekovai.

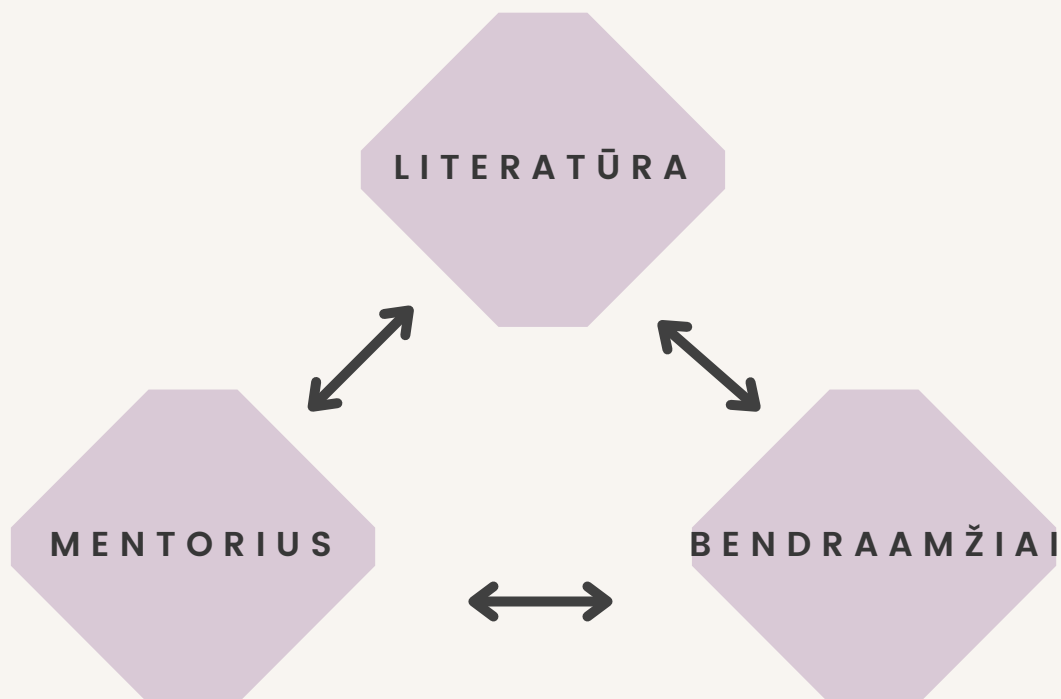
Šis leidinys yra „Kurk Lietuvai“ projekto „Atskirties mažinimas švietimo srityje skirtinguose regionuose“ dalis, kurio vadovės yra Marija Žilinskaitė ir dr. Gabija Žemaitytė.

Leidinį parengė dr. Gabija Žemaitytė, turinį papildydama ir remdamasi savo 15 metų patirtimi.

PROBLEMA IR SITUACIJA

Dabartinė bendrojo ugdymo programa nėra orientuota į didelį mokymosi potencialą turinčius mokinius, nors šiems mokiniams yra reikalinga papildoma pagalba, atitinkanti jų poreikius. 9–12 klasių mokiniams gali prireikti pagalbos už mokyklos ribų, pavyzdžiui, įtraukiant universitetus. Kalbant su panašiais, panašu, kad su tokiais mokiniais pajėgtų dirbti tik labai gerai pasirengę mokytojai dalykininkai, kuriuos turės ne kiekviena Lietuvos mokykla. Dėl šios priežasties reikia svarstyti būdus, kaip galima sujungti mokytoją su mokiniu, pavyzdžiui, nuotoliniu būdu, kaip užtikrinti kokybiškų literatūros resursų prieinamumą, nepriklausomai nuo mokyklos ir jos žmogiškųjų išteklių. Verta apvarstyti ir bendruomenės įtraukimo variantą.

Sėkmingam mokinio ugdymui, kai yra labai riboti ypač žmogiškieji resursai, yra reikalingi trys komponentai: kokybiška literatūra, vyresnis žmogus, galintis atlikti mentoriaus funkciją (mokytojas, dėstytojas, tėvai, būrelio vadovas, vyresni mokiniai, t.t.), ir galimybė mokiniui bendrauti su panašiais bendraamžiais – turinčiais didelį mokymosi potencialą ir panašius interesus.

LITERATŪRA: 10 PRINCIPŲ

Išdėstyti 10 principų, kaip galėtų atrodyti akademinė pagalba iš literatūros pusės.

1. PRITAIKYTA SAVARANKIŠKAM DARBUI

- Susideda dvi aplinkybės: pirma, Lietuvoje nėra pakankamai kiekvienos disciplinos akademiškai stiprių mokytojų, kad galėtų kiekvienoje mokykloje padėti didelį mokymosi potencialą turintiems 9–12 klasės mokiniams; antra, vyresni didelį mokymosi potencialą turintys mokiniai gali būti pajėgūs savarankiškam mokymuisi.
- Mokykliniai vadovėliai yra retai pritaikyti savarankiškam darbui, t.y. yra reikalinga, kad mokytojas parodytų ir paaiškintų, kaip reikia teisingai atlikti ir įveikti užduotis. Pakeitimas, kuris reikalingas: kad literatūroje būtų užduočių atlikimo sprendimai, iš kurių mokinys galėtų mokytis.
- Savarankiškam darbui pritaikyta literatūra sumažintų riziką dėl ne visose mokyklose prieinamų stiprių mokytojų dalykininkų.
- Savarankiško darbo pastiprinimui būtų naudinga turėti galimybę įtraukti bendruomenę, pavyzdžiui, kitų dalykų mokytojus, tėvus, būrelių vadovus, vyresnius mokinius ir t.t. Vienas būdų būtų įdėti užduočių užuominas, kurios gali būti aiškesnės mokiniui gelbstinčiam vyresniam žmogui, o taip pat įterpti paskatinančius pavyzdžius, kaip ir kur ieškoti papildomos pagalbos, kai mokinys užstringa, dirbdamas savarankiškai.

2. AIŠKU, KOKĮ LYGĮ GALIMA IR NEGALIMA PASIEKTI

- Literatūra turi būti skirta ne tam, kad būtų užimtas mokinio laikas, o kad būtų ugdomas mokinys. Reikia labai aiškiai komunikuoti, ką mokinys gali pasiimti ir ko negali pasiimti iš to kurso.
- Turi būti aiškiai įvardinta, kokius dalykus mokinys išmoks ir kokias kompetencijas iki kokio lygio įgis.
- Tai leis mokiniui save mokinti, įsivertinti, keltis tikslus.
- Tai padės ir mentoriui/ mokytojui/ dėstytojui bei sumažins asmeninių interpretacijų ir netolygumų riziką.

3. AIŠKI KRYPTIS

- Aiškiai suformuluota ir įvardinta kryptis parodo mokiniui, kad tai yra dalis didesnės programos ir kad kryptingai leis nueiti iki kito žingsnio.
- Kryptis gali būti įvairi: apie žinių gilinimą, apie kompetencijų ugdymą, apie įdomybes, apie kūrybiškumą, bet tai turi būti labai aiškiai pasirinkta ir įvardinta.

4. LITERATŪROS EFEKTYVUMAS

- Efektyvumas atsiranda tada, kai medžiaga yra subalansuota: kai nėra skiriama per daug laiko pasikartojančioms ar per lengvoms užduotims, užduotys parenkamos tokios, kurios kryptingai parodo problemą iš skirtingų kampų, išmoko gudrybių, pastiprina įgūdžius.
- Taip pat medžiaga turėtų pateisinti lūkesčius ir įgyvendinti antrame punkte įrašytus tikslus.
- Tokiu atveju didesnė tikimybė, kad mokinys patirs mokymosi sėkmę greičiau, todėl bus labiau motyvuotas skirti laiką, disciplinuotas ir nepasiduotų mokantis, nes pasitiki, kad literatūra pateisins lūkesčius.

5. LITERATŪROS NUOSEKLUMAS

- Literatūros nuoseklumas reikalingas mokymosi kokybei ir motyvacijai užtikrinti. Nuoseklumas užtikrina, kad naudojamos anksčiau įgytos žinios ir įgūdžiai bei sudaro sąlygas mokytis giliau.
- Kadangi kalbame apie 9–12 klasės mokinius, jiems sukurti didelį kiekį kokybiškos ir intensyvų kursą užtikrinančios medžiagos būtų sudėtinga, todėl vertėtų pamąstyti apie jau egzistuojančius resursus Lietuvoje ir užsienyje.
- Lietuvoje yra pavyzdžių: jau bent 15 metų yra naudojamas Campbell biologijos vadovėlis.

6. MOKYMASIS Į GYLĮ

- Kritinio mąstymo, gebėjimo spręsti uždavinius ir kitų kompetencijų lavinimui reikalingas atitinkamas sunkumas, todėl labai svarbu, kad mokymasis vyktų ir į disciplinos gylį.

7. SUSIDEDA Į BENDRĄ DIDELĮ PAVEIKSLĄ

- Medžiaga turi būti parinkta taip, kad einama link suvokimo, kaip tie dalykai susideda į didelį paveikslą, „vaizdą iš paukščio skrydžio”.

8. AUKŠTA KOKYBĖ BE KOMPROMISŲ

- Aukšta kokybė atlieka dvi funkcijas: pirma, atliepia didelį mokymosi potencialą turinčių mokinių poreikius, antra, užkerta kelią piktnaudžiavimo rizikai.
- Rizika: jei galimybė mokytis sudėtingesniu lygiu bus prieinama ne visiems norintiems, o tik pagal testo rezultatus, gali atsirasti piktnaudžiavimo atvejų, kaip kad yra to apraiškų kitose šalyse, kai tėvai dėl prestižo ar norintys repetitorių bando apeiti sistemą. Sprendimas: leisti dalyvauti visiems, bet išlaikyti aukštą mokymosi kurso kokybės kartelę, kad natūraliai dalyvautų tie, kurie susitvarko su mokyklos kursu.
- Kai kurios knygos, kursai turi aukštos kokybės reputaciją, todėl vienas iš būdų galėtų būti su jais susieti kokybės kartelę.
- Galima naudoti jau egzistuojančius resursus, kaip minėta penktame punkte.

9. RŪDYTI, KAIP EINAMA LINK AUKŠTOS MEISTRYSTĖS

- Didelį mokymosi potencialą turintys mokiniai gali pasiekti itin išskirtinius rezultatus ir pajusti, ką reiškia itin gerai suvokti discipliną.
- Užduotys turėtų būti orientuotos į tokią kokybę, kur būtų siekiama ir parodoma, kaip siekti ir kaip atrodo labai aukšta meistrystė.
- Jei mokinys pasieks itin gero disciplinos žinojimo – tai jam suteiks daug pasitikėjimo savo jėgomis.

10. PASKATINIMAS

- Įvardinami tarpiniai rezultatai, pasiekus tam tikrą lygį – kad mokinys galėtų pasidžiaugti ir turėtų motyvacijos kibti į kitų tikslų įgyvendinimą.

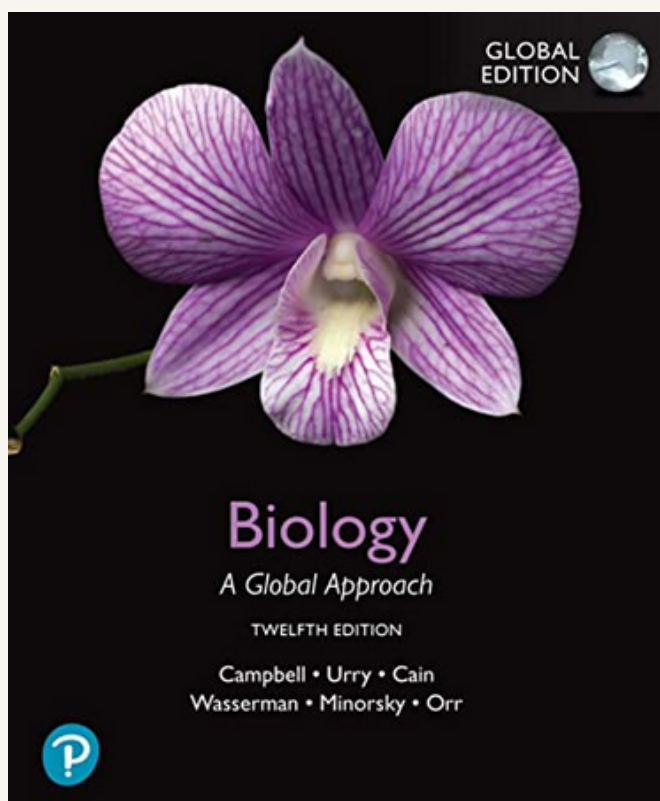
LITERATŪROS PAVYZDYS

PAVYZDYS:

- Biologija: Campbell knyga.
- 1500 psl., jau yra 12-tas leidimas.
- Tarptautiniu mastu naudojamas, Lietuvoje naudojamas bent 15 metų.

KNYGOJE YRA:

- Mokslinių įgūdžių pratimai
- Užduočių sprendimo kompetencijai ugdyti skirtos užduotys
- Užduotys, skirtos kurti jungtis tarp skirtingų dalykų
- ir t.t.

10 literatūros principų.

MENTORIAI

MENTORIŲ FUNKCIJA:

Vietiniu lygmeniu kuruoti, padėti mokiniams palaikyti ūpą mokantis savarankiškai, pamokyti, kaip susirasti informaciją ir tolimesnę pagalbą.

BENDRUOMENĖ:

Vietiniais mentoriais galėtų būti bet kas motyvuotas iš bendruomenės:

- mokytojai
- vyresnių klasių mokiniai
- Tūkstantmečio mokyklų mokytojai ir mokiniai
- STEAM centrų žmonės
- būrelių vadovai
- savanoriai
- mokinių iniciatyva „Kartu tikrai galime“
- ...

NUOTOLINĖS PRIEMONĖS:

Galima išnaudoti nuotolines komunikacijos priemones ryšiui su mentoriumi palaikyti.

UNIVERSITETO PAGALBA IR NUOTOLINIS UGDYMAS

Universitetai galėtų daryti paskaitas nuotoliniu būdu.

Klausimas: koku dažnumu reikėtų daryti, kad mokiniams būtų ūpas mokytis savarankiškai?

Kaip sudaryti galimybes būti su bendraamžiais?

Atpažintų mokinių ir su jais dirbančių registras, kad mokiniai nebūtų pamesti, kad būtų žinoma, kas su jais dirba.

Alumnai: skatinti ugdymo programą baigusius mokinius prisijungti prie alumnų bendruomenės ir ugdyti jaunesnius.

